

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут післядипломної педагогічної освіти

Кафедра методики та психології дошкільної і початкової освіти

**ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
(ЗА ТВОРАМИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО)**

Матеріали авторів передового
педагогічного досвіду:

Заріцької Н.І. завідувача ДНЗ,
Селіванової І. В., вихователя-методиста,
Стеценко Т. Ф., вихователя,

Могутнєвої Н. В., вихователя

ДНЗ № 428 Шевченківського р-ну м. Києва

Київ – 2013

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. Роль і місце казок природознавчого змісту В. Сухомлинського як засобу екологічного виховання дітей дошкільного віку	8
2. Створення природного розвивального середовища ДНЗ як передумова для формування екологічної свідомості дошкільника.....	11
3. Творче використання у навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу художніх творів В. Сухомлинського.....	16
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44

«Природа здатна створити стан духовної готовності дитини до сприймання того, що потрібно вкласти в її розум, зробити здобутком її думки»

В. О. Сухомлинський

ВСТУП

Актуальність теми. У Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») зазначено, що одним з основних шляхів реформування освіти є забезпечення її розвитку на основі прогресивних концепцій, введення в навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій і науково-методичних досягнень.

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського та літературні твори – прекрасне підґрунтя для виникнення допитливості, розвитку розумових здібностей, формування логічного мислення, тобто інтелектуального розвитку засобами природи. Педагог вважав, що кожна зустріч дитини з природою вихователь повинен використати на встановлення й розуміння зв'язків між явищами, вправлянню розмірковуванню.

Досвід, ідеї, думки, художнє слово, дослідження В. О. Сухомлинського, його багата педагогічна спадщина – усе, що він залишив нам, нащадкам, і сьогодні є актуальним та сучасним, а також тим гаслом, яке супроводжує шлях творчого педагога до креативності та вдосконалення майстерності.

Останнім часом досвід великого педагога набуває нового забарвлення та змісту у практиці роботи дошкільних навчальних закладів. У своїй роботі дошкільний навчальний заклад № 428 орієнтується на те, що природовідповідний зміст освіти має задовольнити закономірну потребу дитини в пізнанні свого урбаністичного середовища життя. Впроваджуючи ідеї великого педагога в поєднанні з сучасними методами та технологіями, освітяни закладу звернули увагу на доцільність використання казок Василя Сухомлинського у формуванні природодоцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку.

Екологічне виховання передбачає не тільки глибокі знання про навколишнє середовище, а й відповідальне ставлення до природи, вміння вирішувати екологічні

проблеми, безпосередньо брати участь у природоохоронній діяльності. Завдячуючи казкам Василя Сухомлинського, маленька особистість має змогу відчуті єдність природи і людини на психологічному, особистісному рівні. Водночас духовна взаємодія з природою має великий вплив на розвиток малюка, а також його мотиваційної сфери у ставленні до природного довкілля. Крім духовного здійснюється ще й інтелектуальний «діалог» людини і природи.

Завдання дбайливого ставлення до природи та відповідної природодоцільної поведінки означені в Конституції України, Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття)», Законі України «Про дошкільну освіту» (2001), Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні (1999, 2012), Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (2008).

Виходячи із значущості природи як засобу розвитку особистості, цілком закономірним є той факт, що методичні проблеми аспекту цієї роботи висвітлювалися у дослідженнях таких науковців, як Н. Веретеннікова, Н. Глухова, Н. Горопаха, Н. Кот, Н. Лисенко, З. Плохій, П. Саморукова, Н. Яришева та ін..

Зв'язок опису досвіду з джерелами. В основу досвіду покладено наукові дослідження ряду авторів, а саме:

- авторські казки про природу як засіб формування основ екологічного світогляду у дітей дошкільного віку (Г. В. Беленька),
- формування екологічно доцільної поведінки дітей у навколишньому середовищі (В. В. Кудрик, Л. П. Стасюк),
- формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного та емоційно-ціннісного ставлення до природи (В. В. Маршицька, М. В. Роганова),
- проблеми формування естетичних вражень у процесі ознайомлення з природою (Н. Б. Зубарева, О. А. Половіна, Л. В. Компанцева, Н. Н. Нікітіна),
- моральне і трудове виховання дошкільників (С. А. Козлова, Н. К. Дєдовських),
- формування почуття доброти у дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення з природою (О. Борщова).

- створення умов природного розвитку дітей у системі дошкільного виховання (Л. Блудова, Н. Дернович).

Мета дослідження полягає у виявленні педагогічних умов екологічного виховання старших дошкільників на змісті художніх творів природничого напрямку Василя Сухомлинського.

Завдання дослідження:

- вивчити особливості ціннісного ставлення старших дошкільників до світу природи,
- провести моніторинг стану об'єктів екологічного середовища в дошкільному навчальному закладі,
- обґрунтувати роль і місце казок Василя Сухомлинського природознавчого змісту як засобу екологічного виховання дітей дошкільного віку,
- виявити шляхи підвищення ефективності роботи по формуванню ціннісного ставлення старших дошкільників до світу природи на засадах творчої спадщини В.О. Сухомлинського,
- розробити рекомендації щодо поширення передового педагогічного досвіду.

Об'єкт дослідження – екологічне виховання старших дошкільників.

Предмет дослідження – використання казок В.О. Сухомлинського у формуванні ціннісного ставлення старших дошкільників до світу природи.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз педагогічної та науково-методичної літератури, емпіричні – педагогічне спостереження, опис одержаних результатів, вивчення результатів діяльності педагогів закладу.

Новизна педагогічного досвіду полягає у:

- розробці інноваційних форм роботи формування природодоцільної поведінки: реалізація потенціалу освітньої подорожі в процесі пізнання природного простору міського дитячого садка;
- модифікація дидактичних ігор природничого змісту на основі казок В. Сухомлинського;
- визначення ролі проектної діяльності як ефективного методу екологічної освіти дошкільників.

Результативність і оптимальність. Використовуючи впродовж п'яти років творчу спадщину В. Сухомлинського в поєднанні з новітніми методами роботи досягнуто певних результатів.

Таблиця 1

Динаміка проявів емоційно-ціннісного та діяльнісно-поведінкового компонентів життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку

Компоненти життєдіяльності	Кількість показників зростання компонентів життєдіяльності у часовій динаміці (%)			
	2009	2010	2011	2012
екологічна свідомість дітей	40	49	62	87
екологічно виправдана поведінка	45	56	63	84

Інноваційними підходами ознайомлення дітей з довкіллям засобами художнього слова педагоги дошкільного закладу ділилися з вихователями та методистами на районних семінарах, семінарах-практикумах, засіданнях педагогічних студій. У 2009-2010 н. р. на базі ДНЗ працював консультативний пункт «Реалізація творчої спадщини Василя Сухомлинського в умовах дошкільного навчального закладу», у рамках якого були розглянуті такі теми: «Реалізація творчої спадщини В. О. Сухомлинського в освітній моделі ДНЗ», «Природа – найкращий вихователь дитячої душі», «Філософія в творах В. Сухомлинського», «Пізнавальна та вихована сила слова в творах В. Сухомлинського» (див. додаток А)

Доробок педагогів закладу з цього питання висвітлювався на сторінках фахових видань: у журналі «Дошкільне виховання», часопису «Дитячий садок». [23;27;28;29;30;31].

Досвід ДНЗ неодноразово представлявся на виїзних практичних заняттях педагогів м. Києва під час проходження курсового підвищення кваліфікації в ППО КУ імені Бориса Грінченка (див. додаток В).

В 2011 році розпочато роботу над довготривалим проектом «Екологія і сучасність», у рамках якого проходять зустрічі вихованців старшої групи з учнями старших класів шкіл Шевченківського району (див. додаток Г).

У 2011 році дошкільний навчальний заклад став переможцем районного конкурсу «Пізнавальна діяльність дошкільників у розвивальному середовищі», а у травні 2012 р. вихователь старшої групи Стеценко Тетяна Федорівна отримала нагороду за творче застосування спадщини педагогів-новаторів в організації пізнавальної діяльності дітей та активну участь у міському конкурсі «Пізнавальна діяльність дітей п'ятирічного віку у розвивальному середовищі» (див. додаток Е).

У вересні 2012 р. редакція Всеукраїнських видань «Дитячий садок» видавництва «Шкільний світ» у Київському міському будинку вчителя провела засідання клубу «Дошкілля» на тему «Використання спадщини Василя Сухомлинського в розвитку пізнавальної активності дошкільників» виступили вихователь-методист ДНЗ № 428 Селіванова Ірина Василівна та вихователі Могутнова Наталя Валентинівна, Стеценко Тетяна Федорівна, які розповіли про впровадження спадщини В. Сухомлинського в практику роботи дошкільного закладу. (див. додаток Ж).

Практичне значення одержаних результатів полягає у цілісній та комплексній розробці для педагога інноваційних форм роботи з формування природодоцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку, у модифікації відомих дидактичних ігор природничого змісту відповідно до змісту казок В. Сухомлинського. Досвід містить опис сучасних виховних технологій, які допоможуть дитині впевненіше почуватися у природному довкіллі та обирати природо відповідні моделі спілкування з її об'єктами. Досвід здатний надихнути сучасного педагога по-новому подивитися на традиційне ознайомлення дошкільників з природою, зламати традиційні та виховати нові соціально-екологічні ідеали не лише дошкільника і вихователя, а й батьків і може використовуватися в практиці роботи інших дошкільних закладах для реалізації творчої спадщини Василя Сухомлинського та формування природодоцільної поведінки.

1. Роль і місце казок природознавчого змісту В. Сухомлинського як засобу екологічного виховання дітей дошкільного віку

«Через казкові образи в свідомість дітей входить слово з його найтоншими відтінками; воно стає сферою духовного життя дитини, засобом висловлення думок і почуттів – живою реальністю мислення. Під впливом почуттів, що пробуджуються казковими образами, дитина вчиться мислити словами. Без казки – живої, яскравої, що оволоділа свідомістю і почуттями дитини, – неможливо уявити дитячого мислення і дитячої мови, як певного ступеня людського мислення і мови. ...дитина починає під впливом казкових образів відрізняти красу від мерзоти, чарівність від вульгарності...», - писав В. Сухомлинський.

На казках виростає кожне покоління. Народні, літературні казки супроводжують нас із дитинства, тому не можливо залишити сьогодні малюків без духовного багатства культури, фантазії, краси, які є в казках. Сучасні казкові герої та герої мультфільмів це, здебільшого, – монстри, вампіри або роботи. Казкові герої Василя Олександровича (*Зайчик, Сонечко, Їжачок, Павучок, Жабенятко та ін..*) і тоді і зараз знаходяться поруч кожного дня і кожної миті. Казки Василя Сухомлинського близькі дітям дошкільного віку, зрозумілі, легко сприймаються, носять пізнавальний характер, допомагають пізнавати навколишнє. Мабуть не має такої комахки або деревця, про яке не була б написана казка.

«Казка – активне естетичне мистецтво, яке захоплює усі сфери духовного життя дитини: розум, почуття, уяву, волю. Казковий жанр розвиває мислення кожної дитини, сприяє створенню інтелектуальної атмосфери в дитячому колективі. Казка починається вже у процесі розповіді, вищий її етап – інсценізація», - писав В. Сухомлинський.

Перед вихователями постали завдання:

- зрозуміти, що відчуває дитина, на що спрямовані її переживання, чи відкрилося щось нове в світі її почуттів під впливом казки, а якщо ні, то чому,
- допомогти дитині повніше проявити свої почуття, створити для неї такі умови, в яких би формувалися духовні цінності.

Працюючи над вирішенням цих завдань, казковий світ Василя Сухомлинського поступово «вплився» у весь освітній процес дошкільного закладу. Читання казок педагогами, батьками, розповідь їх дітям та бесіди допомогли зробити вихованцям перші кроки в пізнанні природного світу, відчуті серцем красу рідної природи.

Думки В. Сухомлинського про те, що з казки дитина бере перші уявлення про справедливість і несправедливість, що казка для маленьких дітей – це не просто розповідь про фантастичні події; це – цілий світ, у якому дитина живе, бореться, протиставляє злу свою добру волю, доносяться до батьків і малюків.

Залучення до освітньої роботи батьків сприяє не тільки гармонійному поєднанню сімейного та суспільного виховання у духовному сенсі, а й поповненню виховного процесу новими матеріалами, іграми, зеленими насадженнями, інвентарем та обладнанням. Так, наприклад, вихователі разом з дітьми та їх батьками виготовили багато ілюстрацій у різних зображувальних техніках до казок В. Сухомлинського (див. додаток М).



Великий педагог називав часткою багатого духовного інтелектуального розвитку дитини, так і розвитку її почуттів. «Виховання дитини – це не тільки слухати казку, а й самій слухати пісню, а й самій співати, не тільки брати участь у ній», - зазначав В. Сухомлинський. Вивчення В. О. Сухомлинського ми знаходили підтвердження своїх думок, вони допомагали нам втілювати задумане в реальність. У його працях наголошується, що завдяки казці дитина пізнає світ не лише розумом, а й серцем. Тому як засіб оволодіння дошкільниками різноманітними навичками у сфері щоденної практики, моральності естетичних відносин вибрано було саме казки Василя Сухомлинського.

2. Створення природного розвивального середовища ДНЗ, як передумова для формування екологічної свідомості дошкільника.

Дошкільний заклад № 428 взяв за кредо твердження Василя Сухомлинського, що природа, її невичерпне багатство і різноманітність є джерелом думки, головною школою розвитку розумових здібностей.

Василь Сухомлинський був упевнений, що дитина розкривається у природному оточенні, навіть та, яка була сором'язлива та тиха. Уроки, проведені педагогом з учнями на лоні природи, були самими зрозумілими і доступними дітям, тому серед різних засобів виховання дошкільників природу ми ставимо на перше місце.

Творчою групою ДНЗ сформовано мету створення природного розвивального простору:

- створити умови щодо накопичення емоційного досвіду спілкування дітей з об'єктами природи,
- забезпечення атмосфери пошукового процесу в умінні здійснювати самостійні вибори у догляді за рослинами,
- схвалювати спроби експериментування,
- розвивати спостережливість з метою формування нових знань та прийняття нестандартних рішень

Проаналізувавши педагогічний доробок відомого педагога, вихователі серед різних форм виховання в дітей свідомого ставлення до природи особливу увагу приділяють:

- милуванню красою навколишнього, екскурсіям з ознайомлення дітей із природним довкіллям;
- дослідам, що демонструють природні процеси і явища;
- практичній роботі на ділянці город, «город на підвіконні» в зимовий час, в квітнику, в саду;
- демонстрації наочних посібників;
- самостійним спостереженням вихованців за об'єктами у природі й куточках природи;
- бесідам з дітьми і роботою з книгою тощо.

Розташування садочка по затишній київській вулиці сприяло тому, що вибір колективом педагогічної технології, над якою буде працювати, зупинився саме на засадах гуманістичної педагогіки Василя Сухомлинського. Ця робота не розпочиналася директивно, це було власне бажання, поклик серця як працівників закладу, так і батьків, діти яких мають ослаблене здоров'я. З 2008/09 н. р. дошкільний навчальний заклад № 428 почав поглиблено працювати над проблемою формування

природодоцільної поведінки дошкільників, використовуючи казки В. О. Сухомлинського.

Педагогами дошкільного закладу протягом багатьох років створюються умови щодо накопичення емоційного-чуттєвого досвіду спілкування вихованців з об'єктами природи як на території закладу, так і в приміщенні; розвитку спостережливості; забезпечення пошукового-дослідницького процесу (експериментування). Визначені фактори оптимізації природного розвивального середовища – наявність природничо-наукових та культуродоцільних компонентів (метеоділянка, дослідницькі лабораторії тощо), інтеграція продуктів дитячої творчості та високохудожніх зразків, створення простору заданих і вільних середовищ, що спонукають дітей до розгортання самостійних видів діяльності (город, сад, квітник тощо) (див. додаток Д).

Ефективним елементом природного розвивального простору стала екологічна стежина як різновид педагогічно організованого маршруту на місцевості, зокрема на території дошкільного закладу. Для її організації були використані природні умови розташування дошкільного закладу та штучно створені.

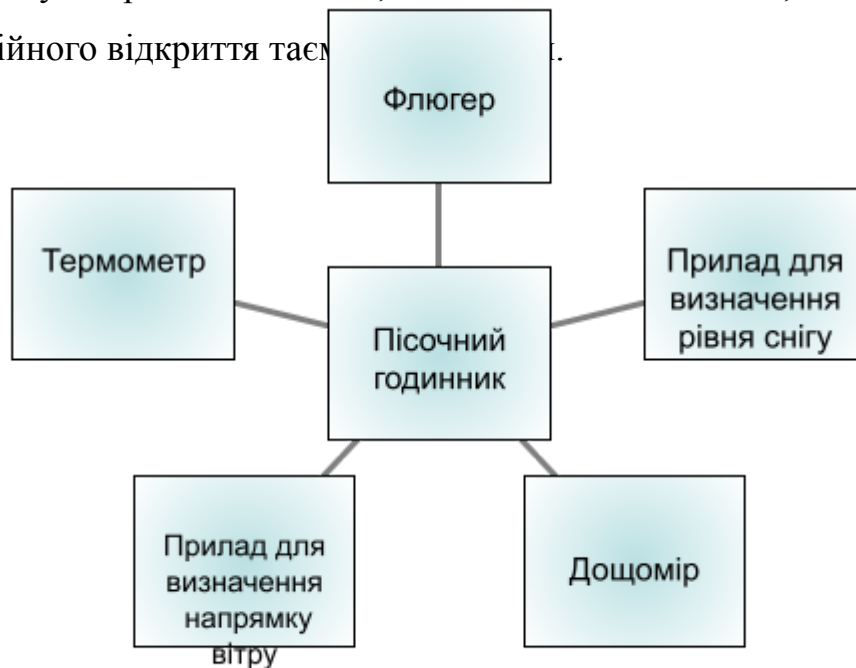
Цікавою проходила робота по створенню мапи екологічної стежини та складання маршрутів, підібрано відповідні назви для зупинок «Хоровод ялинок», «Вишнячок», «Пташиний базар», «Овочева круговерть», «Бузкове розмаїття», «Мудра верба», «Зелена аптека», «Тюльпанова фантазія», «Фруктова карусель», «Цілюще повітрячко туї», метеоділянка «Дослідник». Вихователь обирає маршрут відповідно до теми тижня або задуманої пізнавальної діяльності і схематично, за допомогою стрілок, визначити його на мапі.



О включають різні види діяльності: духовно-естетичних екологічних ігор, «Землю», «Екологічна етика», «Можна не демонструвати свої пізнання, поділитися інформацією, розвинути комунікативні здібності, ці такої подорожі забезпечують не лише

релаксацію, але й формують емоційно-ціннісне ставлення до природи (Я – кульбабка, Я – хмаринка, Я – сонечко). Велике значення під час роботи на стежині приділяється читанню художніх творів Василя Сухомлинського, діти висаджують розсаду, доглядають за деревами та кущами, вивішують годівнички, працюють на городі. Під час прогулянок по стежині педагоги завжди намагаються разом з вихованцями допомогти природі, привчають їх любити і піклуватися про неї.

Певною інновацією в створенні розвивального природного середовища стала поява **метеоділянки «Дослідник»** (див. додаток 3). Облаштування такого майданчика спонукає дітей до самостійних спостережень за станом погоди, аналізу природних явищ і виявленню взаємозв'язків між станом погоди та об'єктами природи, розвитку творчого мислення, пізнавальної активності, забезпечує відчуття радості самостійного відкриття таємниць природи.



Метеоділянка стала улюбленим місцем на екологічній стежині. Діяльність на метеоділянці юні синоптики сприймають як нову цікаву гру. Інтерес дітей до щоденних спостережень за погодою виявився дуже високим, адже для визначення погоди ми використовуємо прилад для визначення ступеню снігового покриву, кількість опадів заміряємо за допомогою дощоміра, наявності вітру спостерігаємо за флюгером та його напрямком за стрічками, термометр для визначення температури повітря, пісочний годинник.

Метеоділянка стала важливою складовою екологічного розвивального середовища. Вона дає змогу ознайомити вихованців з основними стандартними метеорологічними приладами, з технікою спостережень.

Спеціально облаштовані у групових кімнатах природничі осередки не є новим надбанням, проте цікавинкою став куточок дитячого експериментування у старшій групі – **«Дослідницька лабораторія»**, створений батьками і педагогами для пізнавально-пошукової діяльності, наповнений спеціальним обладнанням: колбами, пробірками, пісочними годинниками, різними зразками ґрунту та каміння, термометрами для вимірювання води, допоміжними матеріалами для обстеження штучних і натуральних об'єктів, порівняння, співставлення та конкретизації понять, виявлення деяких секретів природи.



Працівники дошкільного навчального закладу разом з батьками вихованців, використовуючи садово-парковий дизайн, облаштовують рабатки, городи, куточки милування. На території закладу створено природне середовище з урахуванням гуманістичних принципів педагогічної системи В. Сухомлинського. А герої казок вчителя зустрічають дітей і дорослих у різних затишних місцинах (див. додаток К).



3. Творче використання у навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу художніх творів В. Сухомлинського.

Використовуючи літературно-художню спадщину педагога, вихователі пам'ятають про те, що оповідання і казки для дітей – художнє ствердження його провідних ідей про виховання підростаючого покоління, а за такої умови можна забезпечити у сучасних дошкільних закладах найбільш повноцінне використання пізнавального і виховного потенціалу літературних творів.

В. Сухомлинського не уявляв навчання дітлахів не тільки без слухання, але й без створення казок, герої яких – тварини, птахи, комахи, рослини наділені людськими рисами характеру. Це дає можливість маленьким вихованцям зрозуміти їх вчинки, викликає бажання бути схожими на літературних персонажів.

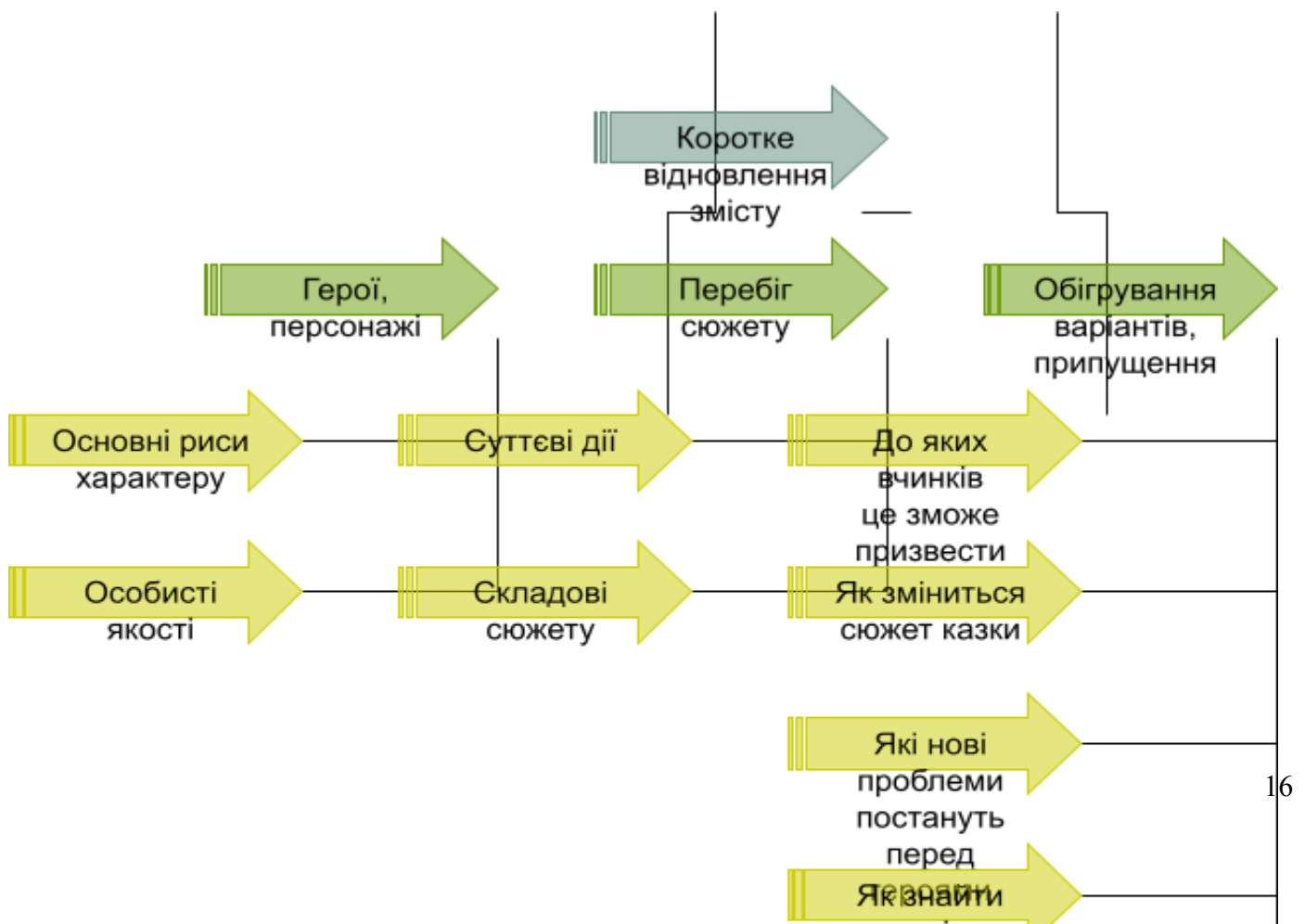
Створення власних казок за мотивами казок Василя Сухомлинського – це один із цікавих видів художньо-мовленнєвої творчості дошкільників і, водночас, важливий засіб розумового виховання. Усе починається з читання з казки, під час

якого створюється атмосфера, що допомагає зрозуміти її зміст. Діти співпереживають разом із героями, стають на пасивними, а активними учасниками дійства. Робота з казкою не закінчується після її прочитання, вона триває тиждень, два, а той місяці.

Створення власної казки – то цікава справа. Щоб навчити створенню казок, характерів героїв, спроб мислення, дії, тощо, - ми налаштовуємо вихованців робити сміливі припущення, вміти виражати свою думку, знаходити вихід з різних ситуацій, абстрагуватися, фантазувати, вільно володіти рідною мовою. Творча група ДНЗ займалася проблемою комплексного перетворення казки та створення нових казок. Розроблена схема перетворення казки, чітко зазначені напрямки роботи . дана схема випробувана на практиці з вихованцями протягом чотирьох років, результати даної роботи мають позитивні результати.

Діти люблять придумані ними казки, виділяють протилежності, якості героїв, із задоволенням розповідають їх товаришам, рідним. Адже це плід їхньої фантазії, творчості.

Схема перетворення казки



Результатом такої роботи стають розповіді, які занотуються вихователями, обговорюються з дітьми та батьками. Осмислення змісту казок допомогло знайти спільну мову з батьками вихованців, залучити батьківську громаду до взаємодії у вихованні дітей, підготувати дошкільника до виходу у світ, до сприймання дійсності з усіма небезпеками та радощами.

Взявши за основу цю модель, кожний педагог та й батьки можуть спланувати роботу з дітьми за сюжетом інших казок за аналогією.

Модель роботи з казкою розроблене творчою групою педагогів ДНЗ:

Перше прослуховування казки	Зображення сюжету казки	Послідовне словесне малювання (переказування)	Робота із власними ілюстраціями
- утриматись від запитань, узагальненої моделі, контрольної експертної оцінки, - дати можливість виразити емоції, переживання, побути в полоні подій.	- зобразити те, що викликало емоції та переживання, - не проговорювати в голос задум малюнку (самовираження), - ближче до завершення роботи над малюнком нестимульовані або стимульовані дорослим розповіді дітей,	- ілюстрації – опора для переказування, - використання малюнків дітей для повного ілюстрування казки, - зберігати хронологію подій, - до переказування можуть приєднатися декілька дітей з	- розгляд і порівняння з іншими, - бесіди за змістом, - зіставлення ілюстрацій із змістом казки, з власним досвідом, - перенесення елементів фантазування в інші малюнки, - монологічне, діалогічне

	- не вводити єдиного позитивного героя (гнучка поведінка дитини у змінних умовах життя, адаптування).	- дорослим чи без нього, - не обов'язкове фронтальне переказування (наодинці), - перенести переказування у повсякденне життя, - прилаштовуватися до бажань, настрою, інтересів дитини.	- програвання епізодів казки, - декламування окремих фрагментів, - ігри-драматизації, інсценування, - вихід за рамки малюнку (творчі зміни сюжету, виникнення нових персонажів, обставин), - створення власних казок.
--	---	---	---

Взявши за основу цю модель, кожний педагог та й батьки можуть спланувати роботу з дітьми за сюжетом інших казок за аналогією [7].

Казка «Як дітлахи горобчика врятували» придумана родиною Вождаєнко Сгора, 4р. за мотивами казки «Як білочка дятла врятувала».

Наступила зима. Всю ніч йшов сніг і на ранок вся земля вкрилася білою ковдрою. Прокинувся вранці горобчик і дуже зрадів такій красі навкруги, але коли вирішив поснідати, то дуже засмутився... Вся земля вкрита снігом і ніде жодного насіннячка не знайти. Сів горобчик на гілочку і плаче, аж тут повз нього дітлахи до дитячого садочка йшли. Побачили вони замерзлого та голодного горобчика, шкода їм стало маленького. Вони одразу ж змайстрували для нього годівничку і поклали до неї багато ласощів: і насіннячко. І хлібні крихти, і зернятка, чого там тільки не було. Зрадів горобчик. Наївся, зігрівся і був дуже вдячний діткам, та на знак подяки кожен ранок зустрічав їх веселим щебетанням.

Казки складені за мотивами казок Василя Сухомлинського вихованцем старшої групи Вознесенським Іваном, 6 років «Сніговий метелик»

З неба летіла додоу сніжинка. Вона була ніжна, легка, прозора, мов пушинка. І красива, мов зірка.

На землі стояв хлопчик. Він бачив, як падає сніжинка. Хлопчик закрив очі і уявив: ласкаво гріє сонечко, дзвенить струмочок, квітнуть запашині квіти, а навколо літають маленькі сяючі метелики.

Сніжинка сіла хлопчику на комірцець.

- Як ти схожа на легкого, маленького метелика, який кружляє над землею, над квітами. – сказав їй хлопчик.

А коли хлопчик прийшов до школи, то він всім розповів про снігового метелика.

«Дід Осінник»

У темному лісі живе дід Осінник – маленький лісовичок. Цілими днями бродить він по лісу: слідує за порядком. Проводжає птахів у вирій та нагадує усім звіряткам, що скоро прийде люта, морозна зима. Треба робити запаси та утепляти свої домівки. А потім, коли зробить усі справи, лягає на сухому листі відпочити і сняться йому чудові лісові казки: про зайчиків та білочок, про ялинки та дуби, та ще багато чого цікавого.

Продовження до казки В Сухомлинського «Як джміль нагодував бджолу», яке склала вихованиця молодшої групи Марія Уряшева, 4р. разом з мамою Мариною Володимирівною «Відважна Бджола».

І от, якось увечері прилетіли до Бджоли діточки Джмеля і питають: «Тітонька Бджола, чи не бачили Ви нашого батька, бо він із самого ранку полетів збирати нектар та досі не повернувся, а ми дуже за нього хвилюємося».

- Ні, не бачила. Я полечу шукати вашого батька, а ви вертайтеся у вулик і чекайте на нього, - відповіла Бджола.

Довго вона літала над квітучим луком в пошуках зниклого приятеля, аж раптом, під самим лісом натрапила на величезне павутиння, в якому бився Джміль, намагаючись звільнитися. А знизу на нього загрозливо наближався павук, розраховуючи на сити та смачну вечерю. Але маленька Бджола не розгубилася і, попри небезпеку теж потрапити у пастку, почала атакувати павука, стрімко налітаючи на нього і погрожуючи гострим жалом. Павук був змушений поступитися Бджолі і відступити. Як тільки павук сховався під корінням кущів, одразу Бджола почала рятувати з полону Джмеля. Удвох їм вдалося розірвати

павутиння і відлетівши на небезпечну відстань, вони почали радіти і весело кружляти, святкувати щасливий порятунок.

Після цього Джміль запросив свою подругу Бджолу у гості, де вони разом з діточками пили чай з нектаром і всі нахвалювали бджолу за сміливість та за рішучість.

Казка придумана вихованицею старшої групи Тесля Анжелою, 6 років за мотивами казки «Хлопчик і сніжинка»

З неба летіла додоу сніжинка. Вона була ніжна, легка, прозора, мов пушинка. І красива, мов зірка.

На землі стояв хлопчик з мамою. Вони бачили, як падає сніжинка.

- Ось вона впаде комусь під ноги, її затопчуть і більше нікому вона не буде потрібною. – сказав мамі хлопчик.

І матуся розповідала йому історію, як вони із татком посадили маленьке деревце. Коли настала зима і вдарив мороз, деревце ледь не замерзло, адже листя його опало і воно стало зовсім беззахисним.

- Як було б чудово зігріти деревце. - сказав хлопчик.

- Ми із татком теж так подумали. І наче хтось почув нас і на землю почали спускатися кришталеві сніжинки. Земля вкрилася снігом, як білою ковдрою, яка захистила коріння деревця від колючого морозу.

- Деревце було врятовано?

- Подивись на це деревце. Це воно.

Хлопчик подивився і побачив перед собою дерево. Але це було не те маленьке беззахисне деревце про яке розповідала мама, а міцна і гарна яблуня.

- Тепер я зрозумів, що навіть маленька сніжинка може зробити дуже велику справу. - сказав хлопчик.

Казки складені вихованцем старшої групи Медвецьким Євгеном, 6 років «Дід Осінник»

У темному лісі живе дід Осінник. Спить на сухому листі, сторожко прислухається до пташиного співу. Як тільки почує сумну журавлину пісню - курли-курли - підводиться і каже: наступає моя пора. Роботи дуже в мене багато:

треба ретельно вкрити землю листям, підготувати ліс до зими. Бо дуже скоро прийде зима і білий сніг, мов біле простирадло, вкриє землю.

«Осіння квітка й весняна квітка»

У нашій шкільній теплиці зустрілися осіння й весняна квітки. Ось як це сталося. Перенесли ми в теплицю осінні квіти - хризантеми. Зацвіли вони - білі, фіолетові, рожеві. А біля них зеленів паросток бузку. Наближався Новий рік. На дворі йшов сніг, шумів зимовий вітер, а в теплиці було затишно й тепло.

А зовсім поруч, у актовій залі школи, діти вбирали новорічну ялинку. Вони прикрашали її барвистими кульками: рожевими, білими, блакитними. Хоча на вулиці була зима, а на ялинці вже зустрілись фарби осені і весни.

«Кульбабка»

На луках виросла жовта кульбабка. От вона одцвіла, й замість жовтої квіточки в неї з'явилась біла шапочка. У шапочці багато пушинок:

- Як тільки подме вітер - летіть, вибирайте вологий ґрунт і сідайте. Пускайте корінчики й ростіть.

Пушинки не барилися, сідали на хвилю вітерця й розліталися по луках.

Та ось пухнаста Шапочка кульбабки побачила сонечко. Як ми з ним схожі! Тільки воно велике, а ми маленьки, як зірочки.

«Байдужий пеньок»

Стоїть у лісі старий - престарий Пеньок. Мохом обріс, гріється на сонечку. Поселився під Пеньком Їжак. Клопочеться собі в нірці, а Пеньок мружиться, крекче, гріється на сонечку. Їжачку здалося, що Пеньок дуже сумний. Раптом, прилетів метелик і сів на Пеньок. Крильця метелика були дуже яскраві і барвисті. Пеньок посміхнувся. Всі навкруги зрозуміли, що Пеньку просто не вистачало друзів. З того часу ніхто більше не бачив Пенька сумним.

Педагоги закладу звернули увагу на можливість використання у роботі особливого методу, запропонованого та адаптованого педагогами Санкт-Петербурга для ознайомлення з природним середовищем та культурною спадщиною міста. Це, так звана, освітня подорож. (рос - образовательное путешествие). Дана технологія була запропонована до використання вченими та методистами початку XIX століття

(І.М. Гревс, Н.П. Анциферовим та ін.), а допрацьована сучасними дослідниками О.М. Коробковою [17]. Творчою групою нашого дошкільного закладу було обрано цей метод для втілення ідей Василя Сухомлинського по ознайомленню дошкільника з природою безпосередньо на ділянці міського дошкільного закладу. Такого роду освітня діяльність істотно підвищила інтерес дошкільників до пізнання, власного розвитку, допомогла реалізувати принцип індивідуалізації в освіті. Мало хто чітко уявляє собі, як подорожувати з дітьми в природі, щоб кожен фрагмент виявився насиченим освітнім смислом. Педагоги закладу зробили освітню подорож проектною роботою самих вихованців. Подорожі бути організовані так, щоб діти відчували себе учасниками цих серйозних «експедицій». Подорож інтегрувала декількох освітніх просторів: природний, соціальний, мовленнєвий, розвивальний, ігровий, тощо.

Освітня подорож допомогла вихователям перетворити просте пересування дошкільників у просторі в пошуках нових вражень в процес пізнання світу природи. Головним результатом такої подорожі стало пробудження особистості, її самовизначення в природному просторі. Пошук інформації, без якого неможлива подорож став стимулом для подальшого самостійного вивчення природи міста. В освітній подорожі дитина особисто, безпосередньо освоює міське природне середовище, а дорослий - лише допомагає їй. Освітня подорож - це така технологія, за якою дитина і дорослий виконують певні дії:

Дії педагога	Дії вихованця
• активізує • демонструє • привертає увагу • моделює ситуацію • вчить помічати • координує діяльність • підтримує бажання • сприяє освоєнню міського природного простору ...	• проявляє ініціативу, знаходить • розглядає, проявляє інтерес • досліджує, встановлює зв'язки • оцінює, знаходить вирішення проблеми • накопичує знання, дізнається • усвідомлює, робить висновки • сприймає, усвідомлює • особисто, активно, безпосередньо освоює міський природний простір ...

Джерелом інформації для вихованців стали об'єкти природного оточення на території дошкільного навчального закладу. Цікаво пройшли освітні подорожі:

«Звідки на ділянці садочка природа?», «Що росте на території ДНЗ?», «Наші сусіди», «Природа створена людиною», «Норми та правила поведінки в природі», «Великі рослини на території ДНЗ».

Під час таких подорожей вирішувалися завдання гуманної взаємодії з природним довкіллям.



Мета: створити умови для розвитку у дошкільників довільної уваги – основи візуальної дослідницької діяльності, для розуміння ролі спостереження як джерела інформації про оточуюче.

Об'єкти дослідницької діяльності: дерева на ділянці ДНЗ.

Основна ідея: різноманітність та специфіка міської флори на ділянці ДНЗ (дана подорож направлена на розширення уявлень про особливості дерев на ділянці садочка).

Рекомендований час проведення: рання осінь

Хід освітньої подорожі:

1. Вихователь демонструє дітям незвичайну колекцію - листя з дерев та кущів. Звертає увагу на красу і неповторність кожного листочка. Пропонує кожному витягнути з мішечка листок із дерева, яке росте на ділянці ДНЗ. Звертає

увагу на те, що листя представлені в двох екземплярах. Пропонує дітям знайти серед своїх друзів того, у кого є такий самий листочок, таким чином утворюється пара дітей.

2. Вихователь звертає увагу на дерева навколо. Формулює проблему: звідки взяли дерева на території ДНЗ, діти слухають припущення один одного.

3. Вихователь пропонує влаштувати так звану перекличку дерев, тобто назвати дерева, з яких тримають листочки. Рахують кількість дерев, які назвали. Пропонує дітям зробити висновок: про що може казати така велика кількість назв? Допомагає зробити висновок про різноманітність різних видів дерев.

4. Починається подорож по території ДНЗ. Кожна пара дітей по дорозі відшукує дерево, листок якого їм дістався, та відзначає це дерево стрічкою певного кольору.

5. Оцінка результату роботи: підрахунок, які дерева частіше зустрічаються на території ДНЗ, яких найбільше, чи є тільки один екземпляр, по яким ознакам їх можна впізнати.

6. Підбиваються підсумки роботи: що нового дізналися, яким чином це зробили? Зібраний у ході подорожі матеріал (насіння, гілочки тощо) приноситься у групу та створюється колекція або творча робота (тема вибирається дітьми).



Тема: «Звідки на ділянці садочка природа?»

ІЗ № 428: Селіванова Ірина Василівна

...у по створенню умов для розвитку у дошкільників
...ї дослідницької діяльності.

...ї об'єкти та комплекси – клумби, газони, сад,

природні осередки.

Основна ідея подорожі: «рукотворність» міського природного середовища (дана подорож покликана допомогти дитині пізнати роль людини в формуванні природного середовища) на території дошкільного закладу).

Рекомендований час проведення: протягом весни-осені

Хід освітньої подорожі:

1. Вихованці виходять на територію ДНЗ. Звертається увага на міську природу. Пригадують, які знання мають діти про неї. Задумуються над проблемою: звідки взялася природні об'єкти в місті? Щоб отримати відповідь на це питання діти вирушають в освітню подорож. Звертаємо увагу дітей на те, що крейдою намальовані стрілки, за якими необхідно рухатися, а поруч з ними заховані «сюрпризи». Дошкільнята починають рухатися за напрямками стрілок.

2. Знаходимо першу стрілку – перший «сюрприз». Це мішечок з насінням різних рослин. Роздивляємося даний куточок природи. Висуваємо гіпотези про те, звідки взяли тут природні «мешканці». Які об'єкти підказують нам відповідь на це питання? Допомагаємо дітям сформулювати висновок: певні рослини вирости самі, їх ніхто не висаджував. Задумуємося, чому одні дерева можна зустріти в місті частіше, інші – рідше? Чи пов'язано це з насінням? Пропонуємо роздивитися насіння з мішечка. Яким деревам воно належить? Як про це можна дізнатися? Проводячи експеримент з насінням, підкидаємо його в повітря та спостерігаємо, як швидко і як далеко пролетить кожна насінника, перш ніж упасти. Виявляємо «чемпіонів», робимо висновки про те, як здібність насіння літати в повітрі впливає на розповсюдження його у місті і можливість його проростання. Від чого це залежить?

3. Продовжуємо рух за стрілками. Знаходимо наступний «сюрприз» - це дерево, яке виростило на даху підвального приміщення, або квітка, яка проросла крізь асфальт, чи кульбаба, яка виткнулася між будинком і фундаментом. Висуваємо гіпотези, як ці рослини з'явилися в місті і чому людина намагається їх знищити? Допомагаємо зробити висновок про те, що дані об'єкти природного середовища розпочали своє життя в місті всупереч бажанням людини але завдяки природним явищам.

4. Рухаючись за стрілкою, знаходимо наступний об'єкт – клумбу. Яку мету переслідує людина, облаштовуючи її поряд із своїм житлом? Допомагаємо зробити висновок, що природне оточення в місті створено, здебільшого, руками людини, за яким ведеться догляд та яке примножується.

Педагоги закладу вивчили можливості широко використання освітніх подорожей у порівнянні з традиційною екскурсією і дійшли висновку, що:

- вони сприяють безпосередній взаємодії дитини з об'єктом природного оточення (в даному випадку вихователь нічого сам не розповідав про об'єкт, не давав ніякої інформації, іншими словами «не був посередником» між дитиною та об'єктом),
- в якості інформаційного джерела про оточуюче середовище виступав особистий досвід дитини та об'єкти на ділянці ДНЗ,
- у ході подорожі діти самостійно знаходили інформацію, в цьому випадку освітній пізнавальний процес рухається від особистих спостережень та відчуттів до формування нових уявлень та узагальненню знань,
- подорож поєднує різні види діяльності в процесі дослідження: візуальне спостереження, тактильне та моторне відчуття, пошук та аналіз інформації, постановку дослідів та експериментів,
- вона дозволяє кожній дитині висувати свої припущення та версії, коректувати їх на основі групових суджень.

Освітнє подорож має величезний виховний потенціал. Це жива форма роботи, яка підходить сучасній дитині. Завдяки такій діяльності взаємодія дитини з природним довкіллям змінилася від суб'єктивного-прагматичного ставлення до гуманної взаємодії.

Основна форма вияву активності дошкільняти – гра, яка водночас є для нього й головним способом пізнання зовнішнього світу. Дитину захоплює здебільшого сам ігровий процес. Гра – емоційна діяльність дітей, і введення її в освітній процес створює емоційне тло й сприяє становленню екологічно мотивованої діяльності.

Великий вплив на діяльнісно-поведінкові та емоційно-ціннісні прояви дітей дошкільного віку мають дидактичні ігри. Важливим моментом у їх організації є збереження структурних елементів: зосередження уваги на суто ігрових завданнях, дотримання ігрових правил, відсутність суворого контролю ігрових дій. Своєрідною родзинкою стали дидактичні ігри на основі казок В.Сухомлинського. Педагогами закладу були розроблені та впроваджені у практику роботи з дітьми такі дидактичні

ігри: «Як тобі живеться деревце?», «Бережи природу», «Світ навколо нас», «Знайомі казки на новий лад», «Впізнай казку», «Намалюй казку», «Що таке добре і що погане», «Відображення», «Дід Роковик», «Усі ми добрі соковиті, смачним соком всі налиті», тощо (див. додаток Б, Л).

У грі, яка впродовж усього дошкільного дитинства є найважливішим видом дитячої діяльності, дитині надається можливість реалізувати на практиці набуті знання та навички. Так, у даних дидактичних іграх діти навчилися самостійно прогнозувати результати своєї діяльності, знаходити найбільш оптимальні рішення встановленої проблеми. Розроблені дидактичні ігри дали змогу формувати у вихованців такі риси, як доброзичливість, чуйність, взаємоповагу, надали дошкільнятам відчуття своєї значущості в соціумі.

У садочку постійно діє виставка «Світ очима дітей» і дуже часто матеріали виставки відповідають темі «Казковий світ очима дітей», де розміщуються ілюстрації до творів Василя Олександровича.



про добрих вчинків».

тим компонентом розробленої та
ювати інтерес педагогів та дітей
уюмою знань, які через проектну
их завдань, умінню практично
ислення.

роду обумовлений вимогами базової програми розвитку дитини
у Світі» щодо розвитку особистості, спрямування організованої
діяльності на розвиток у дітей пізнавальної активності, творчості, самостійного
пошуку розв'язання проблеми.

Впровадженню методу проектів у діяльність дошкільного закладу передувала певна підготовча робота. Творча група створила інформаційний банк даних, що містить такі розділи:

- історія виникнення методу проектів у педагогіці,

- теоретичні засади проектувальної діяльності,
- перспективний педагогічний досвід застосування методу проектів колегами.

Участь дітей у екологічній проектній діяльності – це можливість спостерігати, пізнавати, запам'ятовувати. Реалізація екологічних проектів дала змогу дітям не лише цікаво проводити час, а й багато чого навчитися. Апробація методу проектів в умовах закладу показала, що з його використанням ефективність процесу виховання (в нашому випадку формування природодоцільної поведінки) підвищилася.

Метою проектної діяльності було стимулювання пізнавально-ігрової активності, що у свою чергу, сприяло інтелектуальному та соціально-моральному розвитку вихованців. Під керівництвом вихователя діти під час проектної діяльності з'ясовували нові для себе знання і факти, здійснювали «відкриття».

Прагнучи спрямувати дошкільнят на пізнання навколишньої природи, вихователі створили такі екологічні проекти: «Наші дерева», «Городні чарівники», «Город на підвіконні», «Бережи найменші дрібку», «Пори року», «Пташиний базар», «Овочева круговерть», «Дослідники-чомусики» тощо.

ПРОЕКТ «ГОРОДНІ ЧАРІВНИКИ»

АВТОР ПРОЕКТУ: Селіванова Ірина Василівна, вихователь-методист

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ: вихователі, діти, батьки

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЕКТУ:

- *За метою проектної діяльності – навчально-дослідницький*
- *За кількістю учасників – груповий*
- *За тривалість – довготривалий*

АКТУАЛЬНІСТЬ: навчально-дослідницька діяльність дошкільників не обмежується пізнанням навколишнього, виникає необхідність у створенні екологічної зони «город» саме у дошкільному закладі, оскільки не тільки споживання городини, а й самостійне вирощування допоможе реалізації завдань екологічного, естетичного, трудового виховання дітей, а це сприятиме більш глибокому пізнавальному розвитку малюків, що виховуються у міських дошкільних закладах.

МЕТА ПРОЕКТУ: формувати дослідницько-пошукові здібності дошкільників під час праці в природі, виховувати дбайливе ставлення до результатів праці, вміння працювати в колективі.

ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ:

- *створити на території ДНЗ ділянки городу для дітей різних вікових груп, користуючись порадами сучасних дизайнерів ландшафту;*
- *сприяти чуттєво-емоційному розвитку дітей та дорослих використовуючи твори В. Сухомлинського;*
- *розвивати пізнавальні вміння дошкільників та батьків під час діяльності на городі;*
- *вчити вирощувати овочеві культури, висаджувати розсаду та висівати насіння, доглядати за овочевими рослинами під час росту, правильно користуватися знаряддями праці на городі;*
- *знайомити з елементарними трудовими навичками праці на городі;*
- *учити розподіляти обов'язки між собою, вмінню працювати в колективі, виховуючи у дітей уважне, розумне, бережливе ставлення до плодів своєї та чужої праці.*

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ: пізнавальні заняття, циклічні та довготривалі спостереження за ростом городніх рослин, праця в природі, ігри, трудові доручення.

ПРЕДМЕТ: городні культури, що вирощуються у дошкільному закладі.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ:

- *створення городу на ділянці дошкільного навчального закладу «Сонце»,*
- *підвищення рівня екологічної освіти учасників проекту,*
- *реалізація на практиці співпраці дітей і дорослих,*

МОЖЛИВІ РИЗИКИ: низька зацікавленість батьків вихованців, не висока професійна майстерність окремих педагогів у питаннях екологічного виховання, відсутність відповідного інвентарю для праці на городі.

ПЛАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

№ з/п	Етап реалізації проекту	Заходи	Термін	Виконавці
1.	Підготовчий (аналітичний, мотиваційний)	- Створення екологічної зони «город» - Моніторинг знань дошкільників щодо городніх рослин - Опрацювання публікацій у фахових періодичних виданнях, зокрема: Г. Беленька Базова програма «Я у Світі» про трудове виховання дітей молодшого віку // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. - № 10. – С. 20-27 Л. Погорєлова Створення умов для реалізації трудового виховання в дитячому садку // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. - № 10. – С. 33-41 В. Ільєнко Робота дітей на ділянці дошкільного закладу в осінній період // Вихователь-методист дошкільного закладу. - 2010. - № 12. – С.42-47 та інші Розробка методичних рекомендацій щодо роботи на городі Підготовка обладнання для праці на городі	Січень-березень	Вихователі, батьки вихователь-методист творча група
2.	Проектувальний (виконання та впровадження ідей)	- тематичні заняття «Розглядання овочів», «На ярмарку», «Дарунки Осені», «Усі овочі чудові» (БВДС), «Сьогодні малюки засаджують грядки» (Д/в №4, 2008р.), «Картопля-бараболя», «Біб та його друзі», «Овоч цей лікує і смачно годує» («Джміль» №2, 2005р.), «Томат», «Сеньйор Помідор» («Джміль» №1, 2005р.) - розвага «Гарбузова родина» (Д/в №9, 2002р.), «Раз - зернятко, два – зернятко» («Джміль» №3, 2008р.) - відгадування загадок «Що це?» - дидактичні ігри «Назви страву», «Впізнай на смак», «Дожени словечко», «Якими бувають овочі?», «Праця на городі», «Зелененькі огірочки», «У садку чи на городі», «Зваримо борщ»,	протягом проекту	вихователі

		«Збери урожай», «Впізнай за силуетом», «Що в них спільного?», «Якого кольору овоч?», «Які овочі мають ці вітамінчики» тощо. образотворча діяльність на тему «Овочева круговерть» за допомогою нетрадиційних технік - цикл бесід на тему: «Овочі з городу» (цілющі властивості, у якому вигляді вживають, користь для людини, як вирощують) - конкурс-презентація дитячих робіт, сімейних проектів на тему «Городина» - цикл практичних занять: впорядкування грядок, висівання насіння, пересаджування розсади з приміщення на город, збирання насіння, висаджування городу, догляд за городом протягом сезону - цикл дослідів: вплив факторів неживої природи на ріст та розвиток овочевих культур, організація в групах ділянки «Город на підвіконні» для догляду в зимовий період, - міні - проект «Диво насінника» (вирощування кабака з насіння та пересадка його на грядку) - читання творів В. Сухомлинського «Зелена коса, червона комора» «Восени на баштані» «Як знайшла бабуся жовтий огірок» «Мамин кавун» «Чого це дідусь такий добрий сьогодні?» «Наїлися, встали і пішли» «Бабусин борщ» «Діду, дозвольте нам одного кавуна вкрати» «Борщ із скибкою свіжого хліба» «Квітка сонця» - читання художніх творів: А. Камінчук «Квасолинка», «На баштані», «Гордо, мов килим», Г. Черінь «Бараболя», М. Познанська «Наші грядочки»,		
--	--	---	--	--

		«Стережися бур'яни!», Б. Стельмах «В капустаїні – іменіні», О. Пархоменко «Оріся - ланкова», Н. Забіла «Ясоччина грядка», П. Ребро «Бараболин рід», П. Глазовий «Кавуни», «Дині», А. Костецький «На городі», О. Журлива «На зеленому городі», М. Стельмах «Бурячок і Їжачок», Л. Костенко «Перчення» - оформлення тематичної папки «Городні чарівники» - Робота на «Екологічній стежині» з відвідуванням ділянки «Город» - робота з батьками: практичне заняття «Мій город», акція «Вирости вдома розсаду для саду», випуск газет «Мій город на дачі» та «Працюємо родиною на городі»,		
3.	Моніторинг та контроль	- діагностування рівня екологічного розвитку дошкільників та дорослих порівняно з початком роботи над проектом - створення тематичної папки «Городина» - розробка плану щодо подальшої роботи з даного питання	Листопад-грудень	Вихователь-методист Вихователі Творча група ДНЗ
4.	Підсумковий (узагальнюючий, презентаційний)	- конкурс на кращу газету «Ми маленькі працелюби» (праця на городі) - презентація проекту		

ВИСНОВКИ. На території ДНЗ створено сучасну ділянку «Город», вихованці отримали практичний досвід вирощування та догляду за овочевими культурами в умовах міста, у дітей сформовані елементарні знання про зовнішній вигляд овочів, їх насіння, знаряддя праці; дошкільнята навчилися працювати в колективі для досягнення загальної мети. Емоційному забарвленню сприяли твори Василя Олександровича Сухомлинського, які використовувалися під час організованої діяльності, підвищився інтерес з боку педагогів до проектної діяльності. Під час роботи над проектом зібрано та систематизовано папку «Городні чарівники». Активними учасниками проекту стали батьки вихованців, які мали змогу передати

свій власний досвід дошкільникам. Під час проекту діти були залучені до різних видів діяльності підпорядкованих одній темі.



ПРОЕКТ «НАШІ ДЕРЕВА»

Ірина Василівна, вихователь-методист

ДНЗ, діти, батьки

:

Діяльності – навчально-дослідницький

- За кількістю учасників – колективний
- За тривалістю – довготривалий

АКТУАЛЬНІСТЬ: дерева оточують дошкільнят скрізь – у дитячому садку, в парку, лісі, у дворі, на дачі, на вулицях міста. Як себе буде поводити малюк спілкуючись з «велетнями» природи залежить від нас, дорослих, бо кожен житель планети повинен з турботою ставитися до зелених легенів Землі, берегти їх, знати їм цінність. Проект спрямований на ознайомлення дошкільників з деревами, які знаходяться у найближчому їх оточенні.

МЕТА ПРОЕКТУ: формування екологічного світогляду вихованців ДНЗ шляхом підвищення інтересу дітей до змін у рослинному світі протягом року, розширення знань про роль дерев в екосистемі, удосконалення вміння та навички по догляду за ними, використовуючи як засіб твору Василя Сухомлинського.

ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ:

- використати спадщину В. Сухомлинського для вивчення природи в середовищі живих об'єктів;
- формувати у дошкільників знання про зовнішній вигляд дерев у різні пори року;
- використати тематичні тижні згідно сезонних змін у природі, як форму реалізації проекту;
- підвищувати у дітей інтерес до пошуково-дослідницької діяльності, учити застосовувати набуті навички в реальному житті;

- активізувати мовленнєву діяльність дітей, формуються трудові навички;
- сприяти плідній роботі дітей та дорослих.

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ: спостереження, екологічні ігри, дослід, художнє слово, праця на екологічній стежині, конкурси, свята, творчі завдання.

ПРЕДМЕТ: дерева, що на ділянці дошкільного закладу.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ:

- така форма роботи дасть поштовх до пошуку нових підходів щодо ознайомлення дошкільників з деревами;

- спрямує педагогів на організацію співпраці з батьками вихованців у питаннях пошуково-дослідницької діяльності;

- допоможе дошкільнятам на емоційному рівні спілкуватися з природою, самостійно здобувати знання, робити висновки, навчить дітей турбуватися про дерева, берегти їх.

ПЛАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

№ з/п	Етапи реалізації проекту	Види діяльності (заходи)	Оформлення результатів
1.	Підготовчий (ініціувальний)	Опрацювання методичної літератури: Н. В. Яришева «Основи природознавства. Природа України» . Навчальний посібник. – К.: Вища шк., 1995. – 335 с. : іл. О. Л. Богініч, Г. В. Беленька «Природа і рух» Посібник для батьків дошкільнят та соціальних педагогів// Під редакцією С. Чередниченко. – К: Коза, 2003/ - 192с/ Г. Шандрівська, М. Лясківська «У нашому довкіллі» - Тернопіль, 2004. – 136 с.: іл. Опрацювання фахових періодичних видань Моніторинг знань педагогів та дітей Розробка методичних рекомендацій по ознайомленню дошкільників з деревами	Виставка науково-методичної літератури в методичному кабінеті на тему: «Цікаво знати» Схеми, графіки, методичні рекомендації
2.	Проектувальний (виконання та	- КВК для вихователів «Наші дерева» - підбір загадок про дерева	

	впровадження ідей)	- підбір інформаційних матеріалів про дерева, які ростуть на території дитячого садка (як виглядають, користь для людини, народна мудрість, цікавинки про дерева) - проведення занять з дітьми 5-6 року життя «Горобинка – вітамінка», «У гості до вербички – зеленої косички», «Ознайомлення з берізкою», «Кленовий гайок», «Таємниці київських каштанів», «Медова липова алея», «З якого дерева листок?» - образотворча діяльність на тему «Дерева» за допомогою нетрадиційних технік - спостереження з дітьми усіх вікових груп за деревами на ділянці дошкільного закладу - читання творів В. Сухомлинського для дітей старшого дошкільного віку «Троє рожевих яблук», «Яблуко в осінньому лісі», «Це ж сонце!», «Чого ж Ви, татку, мовчите?», «Відломила гілка», «Велике відро», «П'ять дубів», «Яблунька і літо», «Зламана яблунька», «Жолуді для діброви», «Як Марійка поливала дерева», «Матвій дуб», ««Від верби до тополі, від тополі до верби», «Тополі в степу над шляхом», «Дуб–пастух», «Дуб під вікном», «Золоті Стрічки», «Святкове вбрання», «Вербу зрубали», «Все в лісі співає», «Вічна тополя», «Чому опадає листя з дерев?», «Верба – мов дівчина золотокоса», «Одинока вербичка», «Зайчик і горобина» - читання дітям художніх творів: І. Прокопенко «Як берізка листя роздарувала», П. Воронько «Липка», О. Олесь «Ялинка», Г. Бойко «Берізка», «Схожі», М. Познанська «Зацвіли каштани», «Горобинка», А. Калинчук «Каштани», О. Пархоменко «Не руш мене», В. Сухар «Чим корисні ягоди і фрукти?», М. Чепурна «Крапля сонця», В. Ладижець «Дубочки», О. Тимофєєва «Жолудята» - дидактичні ігри та вправи: «Як тобі живеться деревце», «Знайди листок, який покажу», «Знайди в букеті такий самий	Підбір екологічних казок – оформлення збірки Збірка «Загадай, я відгадаю» Альбом для дорослих і малих «Що, цікаво?» Виставка у групах Добірка спостережень Добірка текстів творів Василя Сухомлинського для кожної вікової групи Добірка текстів творів Розробка авторських
--	---------------------------	---	--

	листок», «Знайди про, що розповім», Знайди свій дім», «Хто швидше знайде берізку, каштан...», Знайди пару», «Знайди листок, як на дереві», «Знайди дерево за описом», «Загадайте, відгадайте», «Біжи до дерева, яке назву», «Відгадай який наш будиночок», «Хто де живе», «Мандрівка», «Лісник», «Знайди дерево по насінню», «Дітки на гілочці» - прогулянки екологічною стежиною до зупинок «Ялинкове зіллячко», «Струнка тополя», «Мудра верба», «Цілюще повітрячко туї», «Берізка – стрункі ніжки», «Фруктова карусель», «Струнка тополя», «Вишнячок» - цикл практичних занять, виготовлення екологічних знаків «Не ламай гілки дерев», «Не пошкоджуй кору дерев, не залишай надписів на дереві», «Не рубай дерева» - ознайомлення з репродукціями картин І. Левітана «Перша зелень», О. Саврасова «Граки прилетіли», репродукції картин київських художників: Луценко С.С. «Осінній ранок», «На Росі», «В лісі», Коровай І.В. «Симфонія лісу», «Рожеві плаття весни», Троїцький В.В. «Осінь», «Дорога», Деркачев Р.О. «Дерево», «Ранок». - робота з батьками рекомендації «Як оформити гербарії та колекції», збір гербаріїв «Листяне розмаїття» (за формою листя), - творчі завдання: «Складіть візерунок з листя», «Розкладіть улюблені колекції з гербаріїв та складіть про них цікаву історію» - оформлення фотовиставки «Турбота моєї родини про дерева» - домашнє завдання «Вирощування дерева з живців, з насіння, з пагонів» - операція «Допоможи дереву», допомога деревам, які того потребують, прибирання сміття навколо дерев	ігор, добірка дидактичних ігор вихователів ДНЗ Стеценко Т.Ф., Могутнової Н.В. Оформлення карти екологічної стежини, розробка маршрутів Оформлення папки «Екологічні знаки» Каталог репродукцій Оформлення листків та гербаріїв Фотовиставка Досвід по вирощуванню саджанців дерев Оформлення книги скарг
--	--	--

		- акція висадки дерев «Посадимо дерево», «Садіння саджанців»	«Дерева скаржаться»
3.	Моніторинг та контроль	- моніторинг знань дітей порівняно з початком роботи - підготовка презентації проекту - розробка плану щодо подальшої роботи з даного питання	Виставка на тему: «Наші дерева» у рекреаційному осередку садка
4.	Підсумковий (узагальнюючий, презентаційний)	- вікторина для дітей старшого дошкільного віку «Дерева в нашому садочку?» - конкурс на кращого знавця дерев - свято дітей та батьків старшої групи «Наші дерева», для дітей середній «День дерева», для дітей молодших груп «Моє дерево»	Сценарії свят Фото звіт про підсумковий етап проекту

***ВИСНОВКИ:** активізувалася самостійна пізнавальна діяльність дітей, у дошкільників сформувалися певні уявлення про дерева на ділянці дошкільного закладу в різні пори року, особливості будови, отримані навички бережного ставлення до дерев, нові знання про їх вирощування та догляд за ними, вихованці мали змогу самостійно отримувати інформацію про дерева та робити припущення, а потім висновки, покращилася робота по взаємодії з батьками, які стали активними учасниками проектної діяльності, всі учасники проекту мали змогу залучитися до спадщини Василя Сухомлинського і на власному досвіді побачити, що її використання можливо і в сучасних технологіях.*



Умови позитивного
результату роботи над проектом

Беруть участь діти, педагоги, батьки

Не обмежується творчість
педагога та дитини

Підтримується ініціатива
вихователя та вихованців

Не активізується
увага на невдачах

Шлях до правильного
вирішення проблеми

Джерело самоосвіти
та самопізнання

Проектна діяльність мала певні цілі щодо формування природодоцільної поведінки, а саме:

- допомогти активізувати самостійну пізнавальну діяльність дітей;
- сприяти розвитку творчих здібностей дітей;
- сприяти вмінню спостерігати і слухати;
- розвивати навичку аналізувати та узагальнювати;
- допомогти побачити проблему комплексно з різних сторін;
- сприяти розвитку мислення, мови, уяви, уваги, пам'яті.

Під час роботи над проектом вихователі виділили у дошкільників три рівня розвитку пізнавальної потреби, кожен з яких має певну мотивацію і засоби пізнання: період прояву цікавості, період панування допитливості, період пізнавального спілкування.

Саме спілкування є необхідною умовою формування та розвитку особистості. У процесі комунікації відобразився, передався та засвоївся соціальний досвід. Спілкування відбувалося на кожному етапі проектної діяльності: діти отримували інформацію, формували способи розумової діяльності, наслідували чи запозичували емоції та почуття інших.

Проектування забезпечило можливість творчого пізнання дітьми світу природи у процесі різних специфічно дитячих видів діяльності: прогулянки, спостереження, заняття-милування, освітні подорожі, екологічні свята, читання екологічних казок В. Сухомлинського, екологічні ігри, пошуково-дослідницька діяльність, образотворча діяльність, робота на екологічній стежині, тощо.

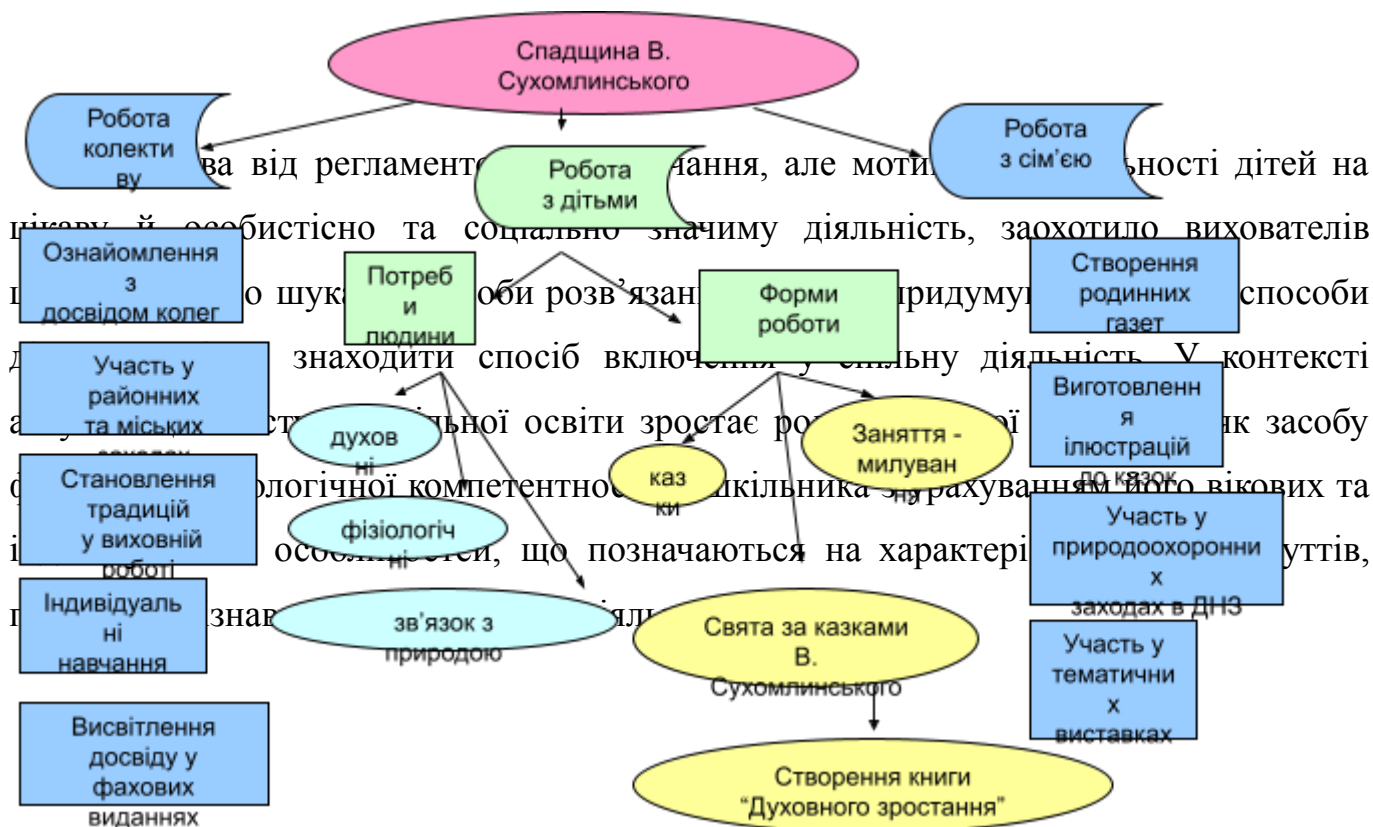
Кожен задуманий проект передбачав змістовне завершення. Власне, до цієї мети діти йшли крок за кроком. Оформлення результатів проекту вносило особливий порядок у весь процес його реалізації. Образно уявна мета служила додатковим стимулом для дітей, вони значно глибше переймалися власною

причетністю до завершення колективної ідеї. Змінювалося ставлення до самого себе. Вони пишалися собою, раділи як творці задуманої ними ж ідеї.

У результаті такої пізнавальної діяльності поетапно було створено екологічну книгу ДНЗ, групові природничі міні-музеї («Незвичайні камінці», «Сухі гілки», «Вироби з природного матеріалу», «Правила поведінки в природі»), випускалися разом з батьками тематичні плакати, були виготовлені екологічні знаки.



У результаті багаторічної плідної діяльності творчою групою вихователів садочка із втілення ідей Василя Сухомлинського було розроблено структурно-функціональну модель роботи колективу ДНЗ № 428:



ВИСНОВКИ

Інноваційна діяльність стала стимулюючим чинником у розвитку дошкільного закладу. Варіативність і різноманітність змісту, методів і прийомів розвитку, виховання і навчання дошкільнят вимагає об'єднання зусиль педагогів, аби докорінно змінити власне підходи до роботи з дітьми, переорієнтувати кожного працівника на те, щоб у центрі уваги незмінно перебувала дитина. Досвід, ідеї, думки, дослідження В. О. Сухомлинського, його багата педагогічна спадщина – усе, що він залишив нам, нащадкам, і сьогодні є актуальним, затребуваним, а також тим

гаслом, яке супроводжує шлях творчого вчителя до вдосконалення майстерності та творчої реалізації.

Отже,

- досвід роботи педагогів дошкільного навчального закладу № 428 Шевченківського району м. Києва спрямований на реалізацію творчої спадщини В. Сухомлинського – у формуванні природодоцільної поведінки дошкільників;

- казки В. Сухомлинського, в основі яких лежать наукові факти, є дієвим засобом впливу на інтелектуальну та почуттєву сферу дитини. Робота дошкільного закладу, побудована на основі цих казок здатна забезпечити ефективне формування емоційно забарвлених екологічних уявлень малюків, позитивного емоційно-ціннісного ставлення та мотивувати екологічно доцільну поведінку та діяльність у природі;

- використання проектної технології в роботі дошкільного навчального закладу сприяло комплексній реалізації завдань екологічного виховання, дало можливість кожному учасникові виявити свою індивідуальність, дозволило розширити коло учасників проектної діяльності;

- за умови застосування проектної діяльності у старших дошкільників формується природо доцільна поведінка та домінують природовідповідні моделі спілкування з об'єктами природи.

Досвід показав, що діти можуть виробляти свій власний погляд на інформацію, намічати мету і шукати шляхи її вирішення;

- екологічна стежина стала унікальною формою поєднання відпочинку і природоохоронної пропаганди, яка поєднала пізнавальну, розвивальну, естетичну та оздоровчу функції. Вона стала однією з перспективних форм природно-пізнавальної роботи, дала можливість дітям і дорослим розширити свої уявлення і знання про природу, побачити незвичайне у звичайному, спонукала до спілкування з природою;

- реалізація моделі «освітня подорож» дозволила побудувати цілісну систему розвитку пізнавально-дослідницьких можливостей старших дошкільників у процесі пізнання природного простору дошкільного закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Редакція журналу «Вихователь-методист», 2012
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». – К.: Видавництво «Світич», 2000
3. Білан О.І. Екологічне виховання дітей дошкільного віку. - Львів, 1996.
4. Веретеннікова О.О. Ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. - К.: Вища школа. - 1979.
5. Галяпа М., Бондар Л. Керівництво проектною діяльністю педагогів дошкільного закладу / М. Галяпа, Л. Бондар // Вихователь-методист дошкільного закладу – 2011. - № 11. – С. 80.
6. Глухова Н. Емоційне спілкування дитини з природою як умова творчого досягнення світу // Дошкільне виховання. – 2001. – № 10.
7. Гончаренко А. М. Особистісно орієнтована модель роботи з газкою /А. М. Гончаренко // Наукові записки: зб. наук. ст. Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. – К.: НПУ, 2004.-Вип. 55: Педагогічні та історичні науки. – С. 47-52
8. Гончаренко А. М. Педагогічні умови становлення гуманних взаємин старших дошкільників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка» / Гончаренко А. М.. – К., 2003. – 22 с.
9. Грицюк Л. А., Каратаєва М. І. Нові форми здобуття дошкільної освіти – Тернопіль: Мандрівець, 2005. – 256 с.
10. Дитина. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років, 3-є видання К.: Київський педагогічний університет імені Бориса Гринченка, 2012, 492 с
11. Казковий світ Василя Сухомлинського // БВДС. – 2005. – № 9-10. – С. 120.
12. Калуська Л. В. Василь Сухомлинський: гуманістична педагогіка // Дитячий садок -2007. - № 34(418). - С. 32.
13. Калуська Л. В., Отрощенко М. В. Інновації в дошкільній освіті. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник – Мандрівець, 2010 – 376 с.

14. Каратаєва М. Проектування – перспективна технологія // Дошкільне виховання, -2006. – 10. – с.14.
15. Козлова С.А. Нравственное и трудовое воспитание дошкольников: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / С. А. Козлова, Н. К. Дедовских, В. Д. Калишенко и др.;– М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 231 с.
16. Кондратенко Р. Метод проектів у роботі з батьками//Дошкільне виховання, - 2008, №5.
17. Кот Н. Куточок природи у дошкільному закладі.// Вихователь-методист дошкільного закладу, 2010 – №9. - С.46.
18. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дошкільників – К. : Освіта, 1993. – 160 с.
19. Лисенко Н. Використання спостережень в роботі з екологічного виховання дошкільників // Дитячий садок. 2004. - № 25-26.
20. Маршицька В.В. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку / Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.08 / Ін-т пробл. виховання АПН України. — К., 2003. — 20 с. — укр.
21. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». – К: видавництво «Світлич», 2 Маршицька В. Екологічні проекти / В. Маршицька // Дошкільне виховання. – 2001. – № 5.
22. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» К.: Київський педагогічний університет імені Бориса Гринченка, 2012, 400 с
23. Могутнова Н. Плани конспекти організованої діяльності дітей 5-6 року життя / Наталя Могутнова // Дитячий садок. – 2013. – 9(681).- С.11-12,14-16
24. Носачова Т. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку / Т. Носачова // Вихователь-методист дошкільного закладу – 2011. – № 6. – С. 80.
25. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників: Методичний посібник. – К.: Редакція журналу «Дошкільне виховання», 2002. – 173 с.
26. Плохій З. П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника: навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / З. П. Плохій – К. : Світлич, 2010 – 144 с.

27. Селіванова І. Невичерпна спадщина / Ірина Селіванова // Дитячий садок. - 2011. - 36(612).- С.4-6.
28. Селіванова І. Робота над проектом / Ірина Селіванова // Дитячий садок. - 2013. – 9(681).- С.3-7.
29. Стеценко Т. Невичерпна спадщина / Тетяна Стеценко // Дитячий садок. - 2011. - 36(612). - С.7-17
30. Стеценко Т. Плани конспекти організованої діяльності дітей 5-6 року життя / Тетяна Стеценко // Дитячий садок. – 2013. – 9(681).- С.8-11,13-14
31. Стеценко Т. Могутнова Н. Як тобі живеться деревце?/ Тетяна Стеценко, Наталя Могутнова // Дошкільне виховання. - 2009.– 10.- С.24-25
32. Сухар В. Л. Дошкільнята на прогулянці. 4-6 років – Вид-во «Ранок». 2009 – (Дошкільна освіта)
33. Сухомлинський В. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 3. – С.177, С.601.
34. Сухомлинська О. В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді: загальні тенденції й індивідуальний пошук / О. В. Сухомлинська. – К. : Добро, 2006. – 43 с.
35. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // вибрані твори: у 5 т. – К. : Радянська школа, 1976. – Т 2.
36. Сухомлинський В. О. Інтерес до учіння – важливий стимул навчальної діяльності учнів / В. О. Сухомлинський // вибрані твори: у 5 т. – К. : Радянська школа, 1976. – Т 2.
37. Терентьєва Н. О. Застосування освітньої технології «Метод проектів»: Навчальний посібник. – К. Видавництво «Університет» КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2009. – 40 с.
38. Туманова І. В., Круть Т. В. Творчо-розвивальні технології в екологічній освіті дошкільників – Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2005. – 92 с.
39. Чикало О., Любарова В. Фантазії на екологічні стежині / Ольга Чикало, Віра Любарова // Дитячий садок. – 2007. – № 44(428). – С. 32.